

דף לימוד זה עוסק במערכת היחסים המורכבת בין עם ישראל, התורה ונותן התורה - האלוהים. נשאל מה היחס בין התורה העתיקה לבין הפירושים שנתנו לה לאורך השנים, כיצד תפסו זאת חכמים וכיצד תפיסות אלו עשויות להשפיע על היחס שלנו אל התורה המאה ה-21, ננסה גם להבין כיצד חכמים הבינו או סיפרו לעצמם את יחסו של האלוהים אל הפרשנות האנושים של התורה, אותה תורה שעל פי תפיסתם מקורה באלוהים.

פתיחה

המנחה תניח/יניח במרכז מעגל הלימוד את עשרת הדברות, כל אחד מהם על דף נפרד. המשתתפים יבחרו כל אחד דיבר אחד שמעניין אותם (מדבר אליהם, מעצבן אותם, מסקרן אותם ועוד). כל אחד ואחת מהמשתתפים יציגו את עצמם (במידה ולא כולם מכירים זה את זה) ויסבירו מדוע בחרו דווקא בדיבר זה. מתוך הדברים יעלו בוודאי גם תחושות של הזדהות וקבלה וגם תחושות של זרות וניכור, ייתכן בהחלט שיעלו גם פרשנויות חדשות או אישיות של המשתתפים לעשרת הדברות. מומלץ מאוד לשקף לקבוצה את ההיבטים הללו של סבב הפתיחה לקראת הלימוד.

לימוד במליאה או בזוגות / קבוצות

בכל דור ודור

חכמים עסקו רבות בשאלה אילו חלקים של התורה ניתנה במתן תורה, במעמד הדרמטי אותו אנחנו מציינים בשבועות נתן אלוהים לעם את עשרת הדברות ולאחר מכן, במשך 40 יום שהם משה במחיצתו וקיבל את התורה. מדרש זה עוסק בשאלה זו:

אמר רבי יצחק: מה שהנביאים עתידים להתנבאות בכל דור ודור קבלו מהר סיני שכן משה אומר להם לישראל: "ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת. כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום" (ספר דברים פרק כ"ט)
מדרש שמות רבה פרשה כ"ח פסקה ו'

- על פי המדרש, מהי 'התורה' שניתנה בהר סיני?
- המדרש מסתמך על פסוק מספר דברים, בו משה, רגע לפני כניסת בני ישראל לארץ ישראל, מחדש את הברית בין העם לאלוהיו. כיצד מרחיב המדרש את המשמעות של הפסוק? כיצד היית מרחיבים את ההבנה של הפסוק לאור דרשה זו?
- מדוע לדעתכם חכמים מבקשים להרחיב את היקפה של 'התורה' מהם היתרונות ומהם החסרונות שאתם יכולים למצוא בתפיסה זו?

כתרים לאותיות

הסיפור הבא עוסק בשאלה מה טיב היחסים בין התורה שניתנה בסיני לבין הפירושים, ההסברים וההרחבות שפירשו חכמים ושהפכו להיות חלק מהתורה או ההלכה המחייבת. הסיפור שולח את משה רבנו להיות תלמיד בבית מדרשו של ר' עקיבא, הרב שלמד תורה בגיל מאוחר מאוד והפך להיות גדול הדרשנים של התורה ומילותיה:

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שישב וקושר כתרים לאותיות. [= מוסיף לאותיות הכתובות עיטורים]

אמר לפניו: רבוננו של עולם, מי מעכב על ידיך? [= מדוע אתה מקשט את האותיות ומתעכב בנתינת התורה?] אמר לו: אדם אחד יש, שעתידי להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. [= ר' עקיבא היה דרשן שהצליח ללמוד מכל אותו ומכל קישוט עוד רובד בתורה] אמר לפניו: רבוננו של עולם, הראהו לי.

אמר לו: חזר לאחוריה.

הלך וישב בסוף שמונה שורות - ולא היה יודע מה הם אומרים.

[= משה מגיע לבית המדרש של ר' עקיבא ויושב בשורה האחרונה - השמינית, ולא מבין דבר]

תשש כוחו.

כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו: רבי, מנין לך?

אמר להם: הלכה למשה מסיני

- נתישבה דעתו.

תלמוד בבלי, מסכת מנחות, דף כ"ט ע"ב

- מדוע משה לא מבין את הנאמר בבית המדרש של ר' עקיבא?
- מדוע הוא נרגע כאשר הוא שומע את המילים "הלכה למשה מסיני"?
- מהו יחס הסיפור ליצירתיות והתחדשות?
- מה דעתכם על תפיסתם של חכמים את התורה ואת דרשניה?

?

'תנורו של עכנאי'

סיפור זה הוא אחד הסיפורים המפורסמים בתלמוד, והוא עוסק בתפיסת כוחם של חכמים בפסיקת הלכה ובפירוש התורה. הסיפור עוסק במחלוקת בין חכמים לבין ר' אליעזר, שהיה תנא (חכם מתקופת המשנה) מרכזי וחשוב. במחלוקת מחזיק ר' אליעזר בעמדה אחת וחכמים בעמדה אחרת. ההלכה נפסקת על פי הרוב, אבל ר' אליעזר לא מוכן לוותר, ככל הנראה משום שהוא מחזיק מסורות עתיקות של ההלכה, היוכחו מתלהט ומכריח את אלוהים להתערב. המחלוקת קשורה בשאלה של טומאה וטהרה, ולצורך הבנת הרעיון המרכזי פרטי הוויכוח אינם משמעותיים. הסיפור מובא כאן בקיצור:

שְׁנֵינּוּ: "חֲתָכוּ (אֶת הַתְּנֹר) חֲלִיּוֹת וְנָתַן חוֹל בֵּין חֲלִיָּה לְחֲלִיָּה - ר' אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וְחַכְמַיִם מְטַמְּאִים" - וְזֶה הוּא תְּנֹר שֶׁל עֶכְנַאי.

שְׁנֵינּוּ: בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הָשִׁיב ר' אֱלִיעֶזֶר כָּל תְּשׁוּבוֹת שֶׁפְּעוּלָם וְלֹא קָבְלוּ הֵימָנוּ. [= ר' אליעזר עשה כל שביכולתו כדי לשכנע את חכמים שדעתו היא ההלכה] [...]

יְצַאָה בֵּת קוֹל [=בת קול היא הדרך בה עוברים מסרים מהאלוהים לבני האדם במדרש] וְאָמְרָה: מָה לָכֶם אֵצֶל ר' אֱלִיעֶזֶר, שֶׁהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ בְּכָל מְקוֹם!
עָמַד ר' יְהוֹשֻׁעַ עַל רִגְלָיו וְאָמַר: "לֹא בְּשָׂמַיִם הִיא" (דברים ל, יב) -
אֵין אָנוּ מְשֻׁגָּחִין בְּבֵת קוֹל,
שֶׁכְּבָר כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה בְּהַר סִינַי: "אֲחֲרַי רַבִּים לְהִטָּת" (שמות כג, ב).
מְצִאוּ ר' נָתַן לְאֵלֵיהֶו.
אָמַר לוֹ: מָה עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה?
אָמַר לוֹ: שָׁחַק וְאָמַר: נִצְחֹנְנִי בְּנִי, נִצְחֹנְנִי בְּנִי!
תְּלִמוּד בְּבֵלִי, בְּבֵא מְצִיעָא, דָּף נ"ט ע"א-ע"ב

- ר' אליעזר וחכמים רואים את התורה בצורות שונות - נסו לנסח את ההבדל בין הגישות השונות.
- מהי תגובתו של אלוהים בעניין זה?
- מה דעתכם על תפיסה זו של התורה?
- כיצד המילים "לא בשמיים היא" יכולים לדעתכם להפוך את 'התורה' קרובה יותר אלינו, היום, אם בכלל. האם התפיסה האנושית של התורה האלוהית מקרבת עבורכם את התורה, או דווקא להפך - מרחיקה אותה?

אסיף - סבב סיום

אם הקהילה התפזרה ללימוד בזוגות / קבוצות - נחזור בשלב זה למליאה. המנחה יכולה/ה לבחור באחת האפשרויות לסבב של אסיף - איסוף הלימוד והמחשבות שעלו מתוכו (לא כל המשתתפים מוכרחים לדבר):

- א. מהו הרעיון שהתחדש לכם בלימוד זה?
- ב. נסו לחשוב מהי 'התורה' שקיבלתם מהורייכם? מה היו הדברים החשובים והקדושים שהעברתם גם לדור הבא? אפשר לסיים בקריאה של שירו של יהודה עמיחי - אבי היה אלהים, מתוך הספר: פתוח סגור פתוח, עמ' 58, הוצאת שוקן, 1998 (לא ניתן לפרסם את השיר באינטרנט בשל זכויות יוצרים)